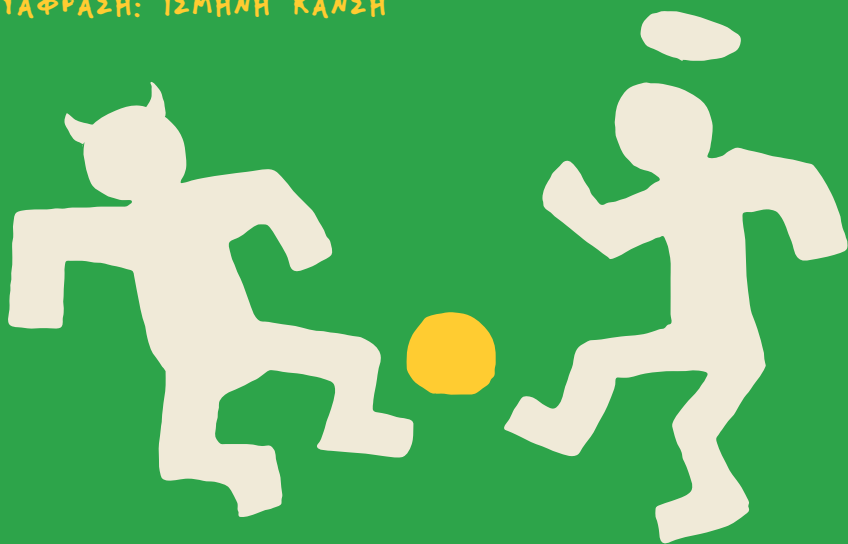

EDUARDO GALEANO

ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΦΩΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΙΣΜΗΝΗ ΚΑΝΣΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ—ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Πρώτη έκδοση Πάπυρος 2016

Πρώτη έκδοση στην παρούσα μορφή Μάιος 2026

Τίτλος πρωτοτύπου Eduardo Galeano, *El fútbol a sol y sombra*, Siglo XXI de España Editores, 1995

Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμών Βίρνα Χριστούλα

Σχεδιασμός εξωφύλλου Γιάννης Ερμείδης

Σελιδοποίηση Μαριολένη Αντύπα

© Trustee for Eduardo Galeano

c/o Schavelzon Graham Agencia Literaria

www.schavelzongraham.com

© 1995, Siglo XXI de España Editores

© 2025, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** (για την ελληνική γλώσσα)

ISBN 978-618-03-4831-6

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84831

Κ.Ε.Π. 6685 Κ.Π. 23314

Δεν επιτρέπεται η με οποιονδήποτε τρόπο χρήση ή αναπαραγωγή ολόκληρου ή μέρους του βιβλίου με σκοπό την εκπαίδευση τεχνολογιών ή συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Το παρόν έργο προστατεύεται από τη διαδικασία εξόρυξης κειμένου και δεδομένων (Άρθρο 4(3) Οδηγία (ΕΕ) 2019/790).

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα

τηλ.: 211 3003500

metaixmio.gr · metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση

Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3647433

Βιβλιοπωλεία **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3647433
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα

τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

EDUARDO
GALEANO

ΤΟ
ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ
ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΚΑΙ
ΣΤΟ ΦΩΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΙΣΜΗΝΗ ΚΑΝΣΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ—ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

Οι επόμενες σελίδες είναι αφιερωμένες στα παιδιά που συνάντησα κάποτε, πριν από χρόνια, να παίζουν ποδόσφαιρο στο Καλέγια ντε λα Κόστα. Μετά το παιχνίδι, τραγουδούσαν:

*Είτε κερδίζουμε, είτε χάνουμε,
εμείς το κέφι μας κάνουμε.*

Το βιβλίο αυτό οφείλει πολλά στον ενθουσιασμό και την υπομονή των Πέπε Μπαριέντος, Μανόλο Επελμπάουμ, Εσέκιελ Φερνάντες-Μούρες, Καρλ Χιούμπενερ, Φράνκλιν Μοράλες, Άνχελ Ρουόκο και Κλάους Σούστερ, που διάβασαν το χειρόγραφο και διόρθωσαν αστοχίες, συνεισφέροντας ιδέες και πολύτιμες πληροφορίες.

Βοήθησε πολύ και η κριτική ματιά της γυναίκας μου, της Ελένα Βιγιάγρα, καθώς και η ποδοσφαιρική μνήμη του πατέρα μου, Μπέμπε Χιου. Ο γιος μου Κλάουντιο, ορισμένοι φίλοι και φίλοι φίλων βοήθησαν επίσης, προμηθεύοντάς με βιβλία και εφημερίδες, ή απαντώντας σε ερωτήσεις μου. Πρόκειται για τους Ούγκο Αλφάρο, Ζε Φερνάρντο Μπάλμπι, Τσίκο Μπουάρκε, Νικολάς Μπουεναβεντούρα Βιδάλ, Μανουέλ Καμπιέσες, Χόρχε Κονσουέγρα, Πιέρ Σαράς, Χουλιάν Γκαρσία-Καντάου, Χοσέ Γκονσάλες Ορτέγα, Πάντσο Γκράελς, Γενς Λόχμαν, Ντανιέλ Λόπες ντ' Αλεσάντρο, Σίστο Μαρτίνες, Χουάν Μανουέλ Μαρτίν Μέντεμ, Τζιάνι Μινά, Ντάμασο Μουρούα, Φελίπε Νεπομουσένο, Μιγκέ Νιέτο-Σολίς, Λουίς Νίνιο, Λουίς Οκάμππος Αλόνσο, Κάρλος Όσα, Νορμπέρτο Πέρες, Σίλβια Πεϋρού, Μιγκέλ Άνχελ Ραμίρες, Αλαστέρ Ριντ, Αλφόνσο Ρομάνο ντε Σαντ' Άνα, Πιλάρ Ρόγιο, Ρόσα Σαλαγάδο, Τζουζέπε Σμόρτο και Χόρχε Βαλδάνο. Ο Οσβάλντο Σοριάνο συμμετείχε ως προσκεκλημένος συγγραφέας.

Όλοι αυτοί βέβαια δεν φέρουν καμία ευθύνη για το αποτέλεσμα, όμως πιστεύω πως δεν είναι κι εντελώς αθώοι που ενεπλάκησαν στην υπόθεση.

Εξομολόγηση του συγγραφέα

Όπως όλοι οι Ουρουγουανοί, ήθελα κι εγώ να γίνω ποδοσφαιριστής. Έπαιζα καταπληκτικά, ήμουνα τέλειος, αλλά τη νύχτα, στον ύπνο μου. Τα πρωινά ήμουνα ξυλοκόπος, χειρότερος δεν έχει περάσει από τις αλάνες της χώρας μου.

Αλλά ούτε και ως οπαδός άξιζα πολλά πράγματα. Ο Χουάν Αλμπέρτο Σκιαφίνο και ο Χούλιο Σέσαρ Αμπάντιε έπαιζαν στην Πενιαρόλ, δηλαδή στον μεγάλο αντίπαλο. Σαν καλός οπαδός της Νασιονάλ, έκανα ό,τι περνούσε από το χέρι μου για να τους μισήσω. Όμως ο Πέπε Σκιαφίνο, με τις αριστουργηματικές του πάσες, οργάνωνε το παιχνίδι της ομάδας του λες κι έβλεπε το γήπεδο από ψηλά, ενώ ο Πάρδο Αμπάντιε γλιστρούσε την μπάλα πάνω στη γραμμή του πλαγίου χωρίς καν να την αγγίζει και ξεχυνόταν σαν άνεμος, περνώντας ξυστά από τους αντιπάλους του: ήμουνα αναγκασμένος να τους θαυμάσω, ένιωθα ακόμα και την επιθυμία να τους χειροκροτήσω.

Πέρασαν πολλά χρόνια ώσπου να αποδεχτώ τελικά τον εαυτό μου: δεν είμαι παρά ένας ζητιάνος που περιφέρεται ανά τον κόσμο παρακαλώντας για λίγο καλό ποδόσφαιρο στα γήπεδα.

«Ένα καλό παιχνίδι, για τον Θεό».

Και όταν η ευχή πραγματοποιείται, πανευτυχής για το θαύμα, λίγο με νοιάζει ποια ομάδα ή ποια χώρα παίζει.

Το ποδόσφαιρο

Η ιστορία του ποδοσφαίρου είναι ένα θλιβερό ταξίδι από το πηγαίο στο αναγκαίο. Καθώς το ποδόσφαιρο κατέληξε να γίνει βιομηχανία, εξορίστηκε σιγά σιγά η ομορφιά που πηγάζει από την απόλαυση να παίζεις και μόνο. Στον κόσμο μας σήμερα το επαγγελματικό ποδόσφαιρο καταδικάζει οτιδήποτε άχρηστο και είναι άχρηστο οτιδήποτε δεν αποφέρει κέρδος. Κανείς δεν κερδίζει από αυτή την τρέλα που κάνει τον άντρα να γίνεται για λίγο παιδί, να παίζει δηλαδή όπως παίζει ένα πιτσιρίκι με το τόπι του ή μια γάτα με ένα κουβάρι μαλλί· μπαλαρίνα που χορεύει πετώντας στον αέρα ένα ελαφρύ μπαλόνι, μάλλινο κουβάρι που κυλά αβίαστα: να παίζει χωρίς να ξέρει καν ότι παίζει, χωρίς σκοπό, χωρίς χρονόμετρο και χωρίς διαιτητή.

Το παιχνίδι έχει μετατραπεί σε θέαμα, σε ποδόσφαιρο προς θέαση, με λίγους πρωταγωνιστές και πολλούς θεατές, και αυτό το θέαμα έχει γίνει μια από τις πλέον κερδοφόρες οικονομικές δραστηριότητες παγκοσμίως. Οργανώνεται όχι για να γίνει παιχνίδι αλλά για να εμποδιστεί να είναι παιχνίδι. Η τεχνοκρατία του επαγγελματικού αθλητισμού έχει επιβάλει ένα ποδόσφαιρο ταχύτητας και δύναμης,

που απαρνείται τη χαρά, σκοτώνει τη φαντασία και απαγορεύει την τόλμη.

Ευτυχώς εμφανίζεται ακόμη στα γήπεδα, αν και περιστασιακά, κάποιο τολμηρό αγρίμι που ξεφεύγει από το πλάνο και διαπράττει το σφάλμα να τα βάλει με ολόκληρη την αντίπαλη ομάδα, τον διαιτητή και το κοινό στις κερκίδες, για την απόλαυση και μόνο του κορμιού που ορμά στην απαγορευμένη περιπέτεια της ελευθερίας.

Ο παίκτης

Τρέχει λαχανιασμένος πάνω κάτω. Από τη μια μεριά τον περιμένει η ουράνια δόξα, από την άλλη η άβυσσος της καταστροφής.

Στη γειτονιά του τον ζηλεύουν. Ο επαγγελματίας ποδοσφαιριστής γλίτωσε το εργοστάσιο ή το γραφείο, και τον πληρώνουν για να κάνει το κέφι του· κοντολογίς, κέρδισε τον πρώτο λαχνό. Και παρότι πρέπει να χύνει ποτάμια τον ιδρώτα, χωρίς να έχει δικαίωμα ούτε να κουραστεί ούτε να λαθέψει, φιγουράρει στις εφημερίδες και στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο επαναλαμβάνει το όνομά του, οι γυναίκες αναστενάζουν για χάρη του και τα παιδιά θέλουν να του μοιάσουν. Εκείνος όμως, που ξεκίνησε να παίζει μπάλα για τη χαρά του παιχνιδιού στους χωματόδρομους κάποιας φτωχογειτονιάς, τώρα δουλεύει ως παίκτης στα στάδια, με την υποχρέωση είτε να κερδίζει είτε να κερδίζει.

Οι επιχειρηματίες τον αγοράζουν, τον πουλάνε, τον δανείζουν, κι εκείνος αφήνεται με αντάλλαγμα την υπόσχεση για περισσότερη φήμη και χρήματα. Όσο μεγαλύτερη επιτυχία έχει και όσο περισσότερα χρήματα κερδίζει, τόσο περισσότερο δέσμιος του συστήματος γίνεται. Υποδουλωμένος, σε στρατιωτική πειθαρχία, υποφέρει καθημερινά το μαρτύριο των εξαντλητικών προπονήσεων και βομβαρδίζεται από παυσίπονα και κορτιζόνες, που ξεγελούν το κορμί και κάνουν τον πόνο να ξεχαστεί. Και την παραμονή των σημαντικών αγώνων τον κλείνουν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης για καταναγκαστικά έργα: άνοστα φαγητά, μεθύσι με νερό και μοναχικός ύπνος.

Στα άλλα ανθρώπινα επαγγέλματα, η δύση έρχεται με τα γηρα-

τειά, όμως ο ποδοσφαιριστής μπορεί να γεράσει και στα τριάντα του. Οι μύες κουράζονται νωρίς:

«Αυτός δεν βάζει γκολ ούτε με αίτηση».

«Αυτός; Ούτε άμα δέσεις τα χέρια του τερματοφύλακα».

Μπορεί και πριν απ' τα τριάντα, όταν ένα σουτ τον ξαπλώσει άσχημα κάτω ή του τύχει να υποστεί κάποια σοβαρή θλάση, ή μια κλοτσιά τού τσακίσει ένα κόκαλο ανεπανόρθωτα. Και μια ωραία ημέρα ο ποδοσφαιριστής διαπιστώνει πως έπαιξε τη ζωή του κορόνα γράμματα και ότι το χρήμα και η δόξα έχουν κάνει φτερά. Η δόξα, αυτό το πεφταστέρι, δεν του άφησε ούτε ένα γράμμα παρηγοριάς.

Ο τερματοφύλακας

Ονομάζεται επίσης γκολκίπερ, αλλά θα μπορούσε κάλλιστα να ονομαστεί και οσιομάρτυρας, κλοτσοσκούφι, αποδιοπομπαίος τράγος, κι εκείνος που πληρώνει τις αμαρτίες των άλλων. Λένε πως όπου πατάει δεν ξαναφυτρώνει χορτάρι.

Είναι ολομόναχος, καταδικασμένος να παρακολουθεί τον αγώνα από μακριά. Μένει καθηλωμένος στη θέση του, στην ερημιά του, ανάμεσα στα τρία δοκάρια, περιμένοντας τον τουφεκισμό του. Παλιά φορούσε μαύρα, όπως ο διαιτητής. Τώρα που ο διαιτητής δεν μεταμφιέζεται πια σε κοράκι, ο τερματοφύλακας παρηγορεί τη μοναξιά του με διάφορους συνδυασμούς χρωμάτων.

Δεν βάζει γκολ. Στέκεται εκεί για να μην του βάλουν. Το γκολ είναι η γιορτή του ποδοσφαίρου: ο σκόρερ φέρνει χαρά, ο τερματοφύλακας κάνει χαλάστρα.

Φοράει το νούμερο ένα στην πλάτη του. Ο πρώτος που θα πληρωθεί; Όχι, ο πρώτος που θα πληρώσει τα σπασμένα. Το φταίξιμο είναι πάντοτε δικό του, ακόμα κι όταν δεν φταίει. Όποιος παίκτης κι αν κάνει πέναλτι θα την πληρώσει ο τερματοφύλακας: τον αφήνουν εκεί, κατάμονο απέναντι στον δήμιό του, στην απεραντοσύνη του κενού τέρματος. Κι όταν η ομάδα του είναι σε άσχημη μέρα, πάλι αυτός την πληρώνει, τον βομβαρδίζουν με απανωτά σουτ, για άλλων αμαρτίες.

Οι υπόλοιποι παίκτες μπορούν να τα θαλασώσουν μία ή και πολλές φορές, αλλά εξιλεώνονται με κάποια θεαματική προσποίηση, μια εξαιρετική πάσα, ένα εύστοχο σουτ: εκείνος ποτέ. Το πλήθος δεν συγχωρεί τον τερματοφύλακα. Άφησε τη θέση του σε λάθος στιγμή; Έκανε κακή εκτίμηση; Γλίστρησε η μπάλα μέσα από τα χέρια του; Τα

ατσαλένια του δάχτυλα έγιναν πούπουλα; Με ένα και μόνο λάθος του ο τερματοφύλακας καταστρέφει το παιχνίδι, χάνει το πρωτάθλημα και τότε το κοινό ξεχνά μονομιάς όλα του τα κατορθώματα και τον καταδικάζει σε αιώνια δυσμένεια. Η κατάρα θα τον κυνηγάει μέχρι το τέλος της ζωής του.

Το είδωλο

Μια ωραία ημέρα η θεά του ανέμου φιλά το πόδι του άντρα, ένα πόδι κακοπαθημένο και περιφρονημένο, και από εκείνο το φιλί γεννιέται το ποδοσφαιρικό είδωλο. Γεννιέται σε αχυρένια κούνια, σε τενεκεδόσπιτο, κι έρχεται στον κόσμο αγκαλιά με μια μπάλα.

Μόλις μάθει να περπατά ξέρει και να παίζει μπάλα. Τα πρώτα του χρόνια δίνει ζωή και χαρά στις αλάνες, παίζει ξέφρενα στις φτωχογειτονιές μέχρι να σκοτεινιάσει και να μη βλέπει πια την μπάλα, και στα νεανικά του χρόνια ανοίγει τα φτερά του και τα γήπεδα πετούν μαζί του. Τα ακροβατικά του φέρνουν κοσμοσυρροή από Κυριακή σε Κυριακή, από νίκη σε νίκη, από αποθέωση σε αποθέωση.

Η μπάλα τον αποζητά, τον αναγνωρίζει, τον χρειάζεται. Πάνω στο πόδι του αναπαύεται, νιώθει άνετα. Εκείνος της δίνει λάμψη, της μιλάει, και μέσα από τη συνομιλία τους επικοινωνούν εκατομμύρια χωρίς φωνή. Οι ασήμαντοι άνθρωποι, οι καταδικασμένοι να είναι πάντα ασήμαντοι, μπορούν να νιώσουν για λίγο ότι είναι κάποιος χάρη στις πάσες που αλλάζουν με τη μία, στις τρίπλες που ζωγραφίζουν στο

γρασίδι, στα απίθανα γκολ με το τακουνάκι ή στο ανάποδο ψαλίδι: όταν παίζει αυτός η ομάδα έχει δώδεκα παίκτες.

«Δώδεκα; Δεκαπέντε έχει! Είκοσι!»

Η μπάλα γελάει, ακτινοβολεί στον αέρα. Εκείνος την κατεβάζει, τη νανουρίζει, της κάνει κομπλιμέντα, τη χορεύει, και οι θαυμαστές του, βλέποντας όλα αυτά τα πρωτοφανή, νιώθουν οίκτο για τα εγγόνια τους, που δεν γεννήθηκαν ακόμη και δεν θα έχουν την ευκαιρία να τα δουν.

Όμως το είδωλο είναι είδωλο για μια στιγμή μονάχα, μια ανθρώπινη αιωνιότητα, ένα τίποτα. Έρχεται η ώρα που αχρηστεύεται το χρυσό πόδι, το αστέρι έχει διανύσει την τροχιά του από τη λάμψη μέχρι το σβήσιμό του. Το κορμί του έχει περισσότερα μπαλώματα και από το κουστούμι του παλιάτσου, και ο ακροβάτης είναι τώρα παράλυτος, ο καλλιτέχνης είναι ένα άχρηστο πλάσμα:

«Με τα δεκανίκια!».

Η πηγή της συλλογικής ευτυχίας γίνεται τώρα αλεξικέραυνο της γενικής κατακραυγής:

«Ψοφίμι!».

Μερικές φορές το είδωλο δεν καταρρέει ολοσχερώς. Σπάει, και το πλήθος τρέχει να τον κατασπαράξει κομμάτι κομμάτι.

Όταν ήταν παιδί, ο Galeano ήθελε να γίνει ποδοσφαιριστής, αλλά έπαιζε καλά, και μάλιστα πολύ καλά, μόνο στα όνειρά του. Γράφοντας αυτό το βιβλίο, θέλησε να κάνει με τα χέρια του αυτό που δεν μπόρεσε ποτέ να κάνει με τα πόδια του.

Πιάνει την ιστορία του ποδοσφαίρου από τις απαρχές του, μας μιλάει για τους κύριους πρωταγωνιστές του, για το γήπεδο, τους παίχτες και τους οπαδούς, για τις διοικήσεις, τις εφημερίδες και την τηλεόραση, για την εξέλιξη και την εξάπλωση του παιχνιδιού, τους κανόνες του, τις ιδιαιτερότητές του, τη χειραγώγησή του από τα οικονομικά συμφέροντα, τον εκφυλισμό του ενίοτε από τη σκοπιμότητα, το πέρασμά του από την εποχή της αθωότητας στη βιομηχανία του θεάματος.

Σε αυτή την ποδοσφαιρική βίβλο, ο Galeano περιγράφει ολοζώντανα γκολ και φάσεις που έμειναν στην ιστορία, κάνει ντρίπλες ρίχνοντας πού και πού την μπάλα στην πολιτική και σκαλίζει την ψυχολογία του ανθρώπινου μωσαϊκού του αθλήματος.

Ξεχωρίζει σαν τον Πελέ σε ένα γήπεδο
με αναπληρωματικούς.

New Yorker

ISBN: 978-618-03-4831-6

9 786180 348316

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84831

metaxmio.gr

